

Kremenjak

|| Glasnik hrvatske pučke napredne stranke za krajinu šibensku. ||

„Kremenjak“ izlazi svaki četvrtak. Pretplatna cijena na godinu 3 Kr. Na po godinu Kruna 1.50 para. Pretplate i pisma šalju se uredništvu Rukopisi se ne vraćaju a neplaćeni se listovi ne primaju. **Pojedini broj 4 p (2 novč.)**

DIGNITE BARJAK!

Izbori su svršili. Birani su zautupnici naroda za vanjske općine i za gradove, za velepozornike i za trgovačke komore. Birano je svagdje i poslani su u dalm. sabor ljudi „po volji naroda“.

I u gradu Šibeniku i u našim okolnim općinama birani su ljudi „slobodni i nezavisni“, birani su „slobodnom“ voljom naroda.

Dignite barjake, jer je pobijedila čista hrvatska misao, jer je pobijedio duh slobode, duh nezavisnog hrvatstva, jer je pobijedilo pravaštvo i prava pravaška slobodnjačka misao, okrunjena dičnom krunom slobode — c. k. austrijskim bunetom, da pod tim bunetom od danas punim srktajima uživa užitke slave rad narodnog oslobodjenja u toplom krilu Mile Majčice — c. k. vlade.

Slavite u zvona, sipajte vatre, užgite bengalska svijetla, dignite barjak — pobijedilo je c. k. pravaštvo na razvalinama pravaštva!!!

Sladak je bio toli žudjeni zagrljaj šibenskog pravaštva i okolice sa c. k. do jučer mrženom, austrijskom vladom, a slatki zagrljaj nije ostao bez siadjega ploda. Birana su tri zastupnika po „volji“ naroda, tri „slobodna“ čovjeka. čelik hrvata a ti su: Dr. Katnić, Dr. Dulibić, Dr. Drinković.

Čujte im slavna imena, pa dignite barjak!

Koji?

Općinsko-poglavarstvena koalicija, blagoslovena od c. k. namjestništva i od onoga porugljivo očima žmirajućeg Tončića, napravila je one krasne i poštene izborne listine, one listine, o kojima je malo rečeno, kad im se reče „lupeške listine“, i na tim lupeškim listinama provela je izbore. davši kao na porugu ovom jadnom narodu, da po njima slobodno glasuje i po svojoj volji bira sebi odabranika kao zastupnika svojih prava, svojih nevolja i potreba.

Ove „lupeške listine“ su takove, da se proti njima moralo učiniti 600 utoka, premda ne imahu nego samih 860 birača poreznika; takove su, da je malo predgradje Crnica imalo ništa manje neg 103 nezakonito upisana birača, koji ne plaćaju ništa; takove su, da u najvećem dijelu grada, u Varošu nijesu bile uvrštene kakove $\frac{2}{3}$ birača, kojima zakon dava pravo glasa; takove da u samom gradu nije ni polovica u njih bila upisana; da je u malom Docu bilo upisano 56 nezakonitih birača; takove su, da je u njima upisano mrtvih, osuđenih, po dva puta upisanih, onih, koji ne opstojе, hotimice krivo upisanih itd., itd. pa ipak su ovake lupeške listine bile temeljem, na kojem se imalo birati „zastupnike naroda“, narodne odabranike.

I narod je birao po „svojoj svijesti“ i „savjesti“, svojom slobodnom voljom, bez pritiska. To mu je bilo sve zakonom zajamčeno i zakon je bio štovani i vršen.

Ovo štovanje zakona i slobodne volje birača vidjelo se najbolje u tome, što se je noć prije izbora prosuo veliki novac; što su općinski koritaši u svom ljudskom poštenju stali da kupuju ljude i njihove glasove skupim novcem kao da je blago na pazaru.

Ovo osobito vrijedi za Dolac.

Jednom pošten i složni Dolac i oni vrlo jednom Dolačani, koji su služili drugima za uzor rodoljuba, danas, uslijed sramotnog i nepoštenog postupanja općinskih prirepina i fureštovaca, valja da se stide dignuti oči i pogledati u druge svoje mješćane. Od poštenog jednoč Doca ovi fureštovski izrodi učiniše korupcijom tor ovaca, krdo volova i pazar blaga. Da!

Dignite barjak, klićite domovini, klićite za to narodnoj slobodi, vi trgovci narodnim poštenjem, vi izrodi, vi kukavice bez srama ljudskog!

I za to, što ste zastrašivali birače poljodjelskom blagajnom, prijeteci im ovrhom, ako ne plate duga i dospjelih rata il da glasuju za crnačkog kandidata — i za to dignite barjak.

Što nijeste poslali poziva svim biračima; što im ga nijeste htjeli dati ni kad su ga sami dolazili iskati — i za to dignite barjak.

Što ste puštali, da glasuju i oni vaši kupljeni robovi, koji ue plaćaju niti pare poreza, a našima, koji plaćaju po 10, 20, 30 i do 50 kruna, nedadoste prava glasa — i za to dignite barjak.

Što ste s jedne strane sklopili savez sa onim crnim vladinim robom Ivčevićem, a s druge sa c. k. vladom, koja ovaj hrvatski narod drži pod nogama i nijeće mu prava slobodnog i samostalnog življenja — i za to dignite barjak.

Što ste na odrešiti zahtjev c. k. vlade i na njezin befel klekli ponizno u prah, skrstiti junačke ruke, prignuli svoje dične „hrvatske“ glave, sakrili lice u prah i kal, pa ponizno i skrušeno kao crni robovi primili c. k. vladina kandidata kao svoga, pa ste njega nametnuli slobodnoj volji naroda od straha da ne izgubite mjesta, stolice, općine, privatne interese i puna korita — i za to dignite barjak.

Što ste imali sigurnu svoju većinu biranih birača kupljenu il ne kupljenu, al ipak svoju, pak uza sve te nijeste pred oštrom kandžijom vladinom smjeli da birate svoje ljude, slobodne i nezavisne (ako ih imate) i uvjerenе pravaše već ste morali progutati vladina roba i nametnuti ga svojim ljudima — i za to dignite barjak.

Što ste slobodni glas nekolicine uvjerenih i sebi dosljednih pravaša silom prigušili, začepili usta zadnjem kiku preživjelog slobodnog pravaštva, a pod diktatom Majke vlade izdajnički na glavu sebi i narodu natakli c. k. bunet i time zadobili sebi slavni i dostojni naziv **c. k. pravaša** — i za to dignite barjak.

Što se paš te hrvatskom trobojnicom, što spominjete na svoja izdajnička usta Zrinjske i Frankopane, što slavite Kvaternike, što punim lažnim frazama himbeno gradite veliku Hrvatsku, a onamo, opasani drugim tuđim šarenim krpama, pod austrijskim bunetom izdajnički, mjesto slobodne velike Hrvatske, grad ta samo veliku Austriju i birate one, koji će njoj podlo i ropski služiti — i za to dignite barjak.

Što n mate srca ni obraza, da kažete голу istinu ovom prevarenom narodu već kroz svoj šareni crnački fratarski reptil lažete narodu te kao cigani od sebe odbijate svoje sramotno izdajničko djelo, a bacate ga na drugoga i na općinu Tijesna, bojeći se u svojoj crnoj duši, da narod ne prozre izdajstvo, koje učiniste na štetu svetih narodnih prava i na propast pučkih tražbina, samo da zadovoljite svojim interesima i ambicijama svojim — i za to dignite barjak.

Da, ponosni pobjednici, pobjeda je vaša! vaša je slava! Kličite pobjedi! Slavite slavu! Dignite barjak!

Kličite komu i čemu hoćete; hoćete li velikoj austrijskoj misli, kojoj služite i trbusima svojim, za koje živite.

Da, kličite! samo u pogana svoja usta ne uzimajte sveto ime hrvatstva i Hrvatske, jer to je simbol mučeništva, tuđe sile i haraćenja po našem narodu, simbol pokorene svete slobode, za kojom poštena srca vape i na njezin oltar polažu krv svoju, misli svoje i sve drago svoje. Vi, Brankovići, kličite *svom* idealu, drugom krivom bogu, koji se crna licu, žutih očiju, za naš narod strašan, pomalja sa sjevera i vas je zaosjenio.

Dignite barjak! — al dignite barjak svoj.

Barjak, s kojim je u ruci Svačić pao, nije vaš; hrvatska trobojnica barjak je slobode, svijetla; ona nije za vaše nečiste ruke.

Komad drače i na njoj dvije krpe, jednu crnu, drugu žutu jamite u svoje izdajničke ruke i — dignite za barjak.

To je vaš. Kličite mu! Slavite ga! Dignite ga!

Naša stranka i izbori u Dalmaciji.

Kad se promisli na prilike, među kojima je naša stranka ušla u izbornu borbu pri zadnjim saborskim izborima u Dalmaciji te ove sravniti sa uspjehom naše stranke, morati će svatko priznati, da se naša stranka iskazala mnogo i mnogo jačom, nego li su ju držali razni naši protivnici, da je mnogo snažnija, nego li su ju prikazivale razne crnačke novine.

Uvjereni smo, da nikad nijedna stranka u Dalmaciji nije ušla u izbornu borbu pod gorim auspicijima od naše.

Vlada, uza svu svoju pobožnost, bila bi volila viditi u saboru cijeli čopor viagova nego li i sjenu ma i jednog samog zastupnika naše stranke. Ovim duhom bili su prama našoj stranci raspoloženi svi vladini čimbenici, od Njegove Preuzvišenosti gospodina namjesnika do zadnjeg poglavarstvenog poslužnika.

Sa otporom i protivnošću vlade mogla bi jedna jaka i dobro uregjena stranka ipak da se ogleda u izbornom kreševu, kad bi se izbori vodili na osnovu kakvog i malo slobodoumnog izbornog reda. Ali kad se uvaži, da je izborni red za saborske izbore u Dalmaciji jedan od najnatražnijih, što se može zamisliti i da po istome kotarska poglavarstva odlučuju u zadnjoj molbi o utocima birača, dakle o aktivnom izbornom pravu, da poglavarstva biraju više od polovice članova izborne

komisije, koje bez priziva odlučuju o valjanosti predanih glasova, lako je razumjeti, što to znači pri ovakovom izbornom zakonu imati proti sebe kao prvu i najžešću protivnicu — vladu.

Drugi velik protivnik naše stranke pri zadnjim saborskim izborima u Dalmaciji bile su naše rodoljubne općine. Od Raba do Špiča jedva da je jedna u tome učinila časnu iznimku: sve su ostale, u službi milostive vlade, primale naloge i upute izravno od kotarskih poglavara, sve su ostale bile samo slijepe i pokorne vršiteljice vladine volje.

Po postojećem izbornom redu jao ga se onome, proti kome su i općine. Ove odlučuju naime o unešenju u imenik birača te o utocima u prvoj molbi te pokrivaju bžd polovicu članova izborne komisije.

Lako je sada pomisliti, kako mora da bude onaj stranci, koja proti sebi ima udružene općine i vladu, a to je imala baš naša stranka pri zadnjim izborima.

Kao da ova dva moćna čimbenika nebi bila dostatna već po sibi, da uguše i jednodušnost čitavih izborništva, š njima su se udružili svi bez iznimke popovi i fratri u cijeloj Dalmaciji. U pomoć su došle sve crkvene ustanove, sva ona svjetovna i duhovna sredstva agitacije, sa kojima crkva raspolaže.

Pa ni sve ovo nebi protivnicima naše stranke bilo pomoglo da se i naša stranka htjela latiti onog poganog sredstva, koje je bilo najmoćnije u rukama nemoralnih naših protivnika. Naša stranka tekom cijelih zadnjih izbora nije u ovu svrhu potrošila niti pare, dočim su sve druge stranke u Dalmaciji najviše operirale baš ovim srestvom agitacije. Zlorabeći neukošt i siromaštvo naroda naši su protivnici sa pustim novcem ugušivali slobodni glas naroda, koji bi bez ovog ogavnog srestva, sigurno bio srušio neke matadure protivničkih stranaka.

Ovo su prilike, u kojima je naša stranka ušla u izbornu borbu, ovo su svemoguću neprijatelji, proti kojima se ona borila.

Da vidimo sada uspjeh izborne borbe. Naša stranka nije u nijednom izbornom kotaru u Dalmaciji išla za pobjedom, već jedino za afirmacijom.

Usprkos tome u 22 seoske općine u kojima je ušla u borbu od 6200 ukupnih glasova naša je stranka predala 2100, dakle više od tretine svih glasova.

U gradovima pak, gdje se borila, predala je naša stranka 462 glasa, dočim su sve protivne stranke skupa imale 1334 glasa. U Splitu je dapače nagnala u užu izbor predsjednika „hrv. stranke“ D.ra Mihaljevića a u Šibeniku, na glas o samoj afirmaciji, uz jula stolicu i uznemirila blagi san općinskih patriotarda.

Sa ovakovim uspjehom mi moramo da se ponosimo i da budemo zadovoljni i ako u sabor ne ulazi nijedan zastupnik naše stranke. Ovo je prvi izborni boj koji smo junački održali i iz kojega izlazimo kao branitelji slobode i morala, kao osvjetnici svake izborne lopovštine i nepravde, bogatiji iskustvom i vedra čela.

Mogu li to ustvrditi naši protivnici.?

Izbori u gradu Šibeniku.

(Prenosimo ovo iz splitske „Slobode“).

Šibenik, 28. 10.

Danas su bili izbori u gradu. Biranje je bilo osim dvije tri upadice, što ozbiljne, što vesele, prilično mirno i bez buke. Istinu ćemo čistu govoriti, pak ćemo priznati, da pri samom izboru nije bilo činjeno baš mnogo tih stvari, da bismo se mogli tužiti. Odbijali su malo,

Slijedi prilog.

pripustili su nekoliko svojih bez prava i proti zakonu, ali mnogo nije bilo, jer im nije trebalo. *Što je trebalo učiniti*, to se je učinilo *pri pravljenju listina*.

Kako smo već bili kazali, listine su bile sramotno i upravo lupeški sa-tavljene. Od 860 birača poreznika, moralo se učiniti utoka oko 600. Uslijed utoka njihovih je bilo brisano blizu 200, a imalo ih se birati još kakvih 90 njihovih.

Za upisanje naših učinjeno je bilo kakvih 300 utoka. Od svih tih nije uvaženo bilo nego samo 51, a ostalo odbijeno, jer da ne plaćaju poreza. Da je to sramotna laž, to ćemo dokazati kad bude vrijeme; sad samo velimo, da je moralo biti primljeno naših i uvršteno *najmanje oko 250*.

Po takovim lupeškim listinama mi smo imali sigurnih naših kakvih 220, a računamo (dakako po ovakim listinama) njihovih oko 280.

Na samom izboru za nas je palo 142, a za njih 360. Naši, znajući da nećemo dobiti, ustegoše se, ne htijući ostaviti raduju kod kuće ili u polju. Nijesmo ih htjeli ni puno odvrćati od posla ni mi sami, tako ih je otpalo kakvih 70 do 80. Neki nam biše odbiveni bez prava, al — priznajemo — malo njih. Kako su c. k. pravaši prošli preko 300, to ćete i sami znati. Komu u rukama sukno i nožice, kroji kako ga volja. Čudan nam se učinio gospodin poglavar, kad je on sam n. pr. tvrdio da neki Fakčević ima pravoglasa, jer da je prošlo pet godina otkad je izašao iz tamnice, a izašao je tek preklani. Naš g. poglavar zna katkad izgubiti glavu, katkad nehotice, ali katkad i hotimice — a to je zlo.

A Dr. Krstelj?!... Onaj bečki vikač, junak razbijač ili ako ćete lav!!! — ukroćen leži i grije se uz majčicu vladu. Čini ti milinje. Tužni taj lav! — Pitajte za Drinkovića? — Gradi mu se bunet, to je bo narodni zastupnik, biran sa Katničem po „narodnoj volji“. To su ona dva lava — Krstelj i Drinković.

Svakako dobili su oni; birao ih narod slobodnom voljom, svijesno bez utjecaja c. k. vlade bez novca i kupovanja, bez lupeštine u listinama. Narod je progovorio. Sad nekoliko sličica.

Ma koliko se kleo i očima prevrćao c. k. poglavar Rešetar, moramo mu istresti iz rešeta ovo malo.

Naši su dolazili, na poziv poglavarstva, da dignu legitimaciju. G. poglavar po tvrdoj istini, naše je neke ljude vratio natrag, nedavši im legitimaciju dan prije izbora. (On će se rad ovog ljutiti, al ko mu je kriv?) Na dan biranja pak, gosp. poglavar Rešetar sam svojom rukom na stolu biranja, uzimlje praznu legitimaciju, svojom je rukom puni i daje Beroviću Paški p. Mate, koji glasuje za njih. (On će se i na ovo ljutiti — al, ko mu je kriv?)

Druga slika. Činovnik Vitanović glasuje za Krstelja. Krstelj napao kao ris na nj, da ne smije glasovati za nj. (Krstelj je predsjednik ko nisije.) Onaj da hoće; ovaj da ne da. Skočili i drugi. Krstelj viče: vi ste ljudi. Vitanović veli: nisam lud, nego c. k. činovnik i glasujem za vas. Hoću da vam dam čast, koja vas ide. Galama svršila, Vitanović pobijedio.

Treća slika. Mate Zorić glasuje za Dra Iljadicu. Krstelj veli: ti si pravaš. Zorić odgovara: biću pravaš, al ja gl sujem za poštena čovjeka, za poštena hrvata i nezavisna, a ne za čovjeka, koji živi od vladine kvjetance i rob je vladin. — Koalicija pokisla.

Četvrta slika. Dolazi jedan težak i glasuje za Drinkovića. C. k. poglavar, Krstelj i veseia ina družba skoči na nj: nema tu neg dva kandidata, nema tu za Drinkovića. — Onaj se ne da: hoću za Drinkovića. — Po-

tegni. povuci, svladaše ga i on izreče na njihov pritisak ime Dulibićevo. To je sve po zakonu, po slobodnoj volji. (On će se opet ljutiti, a ko mu je kriv?)

Peta slika. Mala pauza. Poglavar veli ja bih malo počeka. Al veli onako od zadovoljstva i šale, kao *vic*, ako ne rujanje. D.r Iljadica veli mu u šali: gosp. poglavar se uvijek rado šali, draga mu je šala, a to je lijepo. Gosp. poglavar diže se i ide k njemu, da ga pita i tu se opet u istom tonu čas razgovaraju i nadšalivaju. D.r Iljadica reče mu tad: e, pu eto i ja ću glasovati. Poglavar: izvolite. D.r I. predaje legitimaciju, pa muči. Svi muče, a poglavar pita: dakle, glasujete? — Za c. k. poglavara Josipa Rešetara, odgovara D.r Iljadica. Poglavar začut: molim vas, vi ne možete, ja ne mogu, ja neću, ja sam napokon činovnik... D.r Iljadica mu veli: ali, ja hoću vas, jer ste vi pri ovom izboru najzaslužniji. — Pa to samo za šalu, da bude veselo.

Bilo je još koješta, ali pošto nije gosp. poglavaru drago ime Klarićevo iz Mačarske, mućaćemo.

Slava pobjednicima! Živili zastupnici!

DOPISI.

Spljet, 31. 10. 08.

„Izbori u Spljetu“. Ispadak izbora prvog dana sam Vam već javio a sad Vam javljam nekoje potankosti o nastavku i svršetku istih.

Dakle u sriedu na 5 1/2 sati večeri proglašeno je je prekinuće izbora a prosljedjenje javljeno za petak. Naši birači iz tog priopćenja, oduševljeno klicajuć, mirno i dostojanstveno se radjoše. Nego izbori nijesu se nastavili u petak, jer oglasom izdanim po izbornom povjereniku nastavak je bio urečen za četvrtak u 12 sati na podne. U izbornom lokal (kazališnom atriju) iza prekinuća izbora, bilo je burnih prepiraka između poglavara Madirazze i povjerenstva (Mihaljevića) koji zahtjevaše da se nastavak izbora ureče ništa manje nego u utorak dneva 3. 11. Naravno da po zakonskim propisima poglavar Madirazza i preko svoje volje, nije mogao da na to pristane, pa se radi toga obratio brzojavno Namjesništvu na što je dobio nalog da se izbor mora bezodvlačno nastaviti. Kuda je smjeralo to njihovo oduljivanje, lasno je pogoditi. Pobojaše se za uspjeh, tako da čim su izašli iz kazališta, svi općinski činovnici predvođeni od svog načelnika-kandidata podjoše u općinski ured te se svi latiče pošla u sastavljanju poziva na birače da prisustvuju užem izboru. Na pozivima bio je potpisun stari Milić; počeli su se dijeliti na 1 sat po pol noći a dijelili su ih redari opasini revolverima. Naravno da je to mnoge gradjane, koji su u to glaho doba noći mirno spavali, uzrujalo i mnogima zanoveti donijelo, osobito u onim obiteljima gdje imaju dječice koja bi, ugledavši redara, prestrašena stala vikati i plakati.

Agitacija je bila nečuvena i nevidjena, a bili su tako bezobrazni, da pozive dijelili i onima za koje su znali da su već glasovali za našeg kandidata.

Činovnici su bili pod takovim pritiskom da je nemoguće opisati. Nekoji od one petorice koji glasovaše za našeg kandidata bijahu od svojih starješina najstrožije opomenuti da pri užem izboru moraju glasovati za Mihaljevića. One pak koji se glasovanja ustegoše, zvao je „pod mora“ policajski agent Zoković. Glasovalo je mnogo i onih koji nijesu bili ni upisani u izbornim imenicam, kao kad nijesu nastanjeni u Spljetu već otrag dvadeset dana. Mnogo i onih koji su glasovali za talijanskog kandidata, pri užem izboru glasovaše za Mihaljevića. Druge pak kao obrtnike, krčmare itd. vukli su redari na silu.

Istog jutra osvanuo je po gradu jedan proglas pun najpodlijih navala na pučku stranku, pozivajući sve građanstvo da složno glasuje proti samom jednom sloju pučanstva. Na deset sličnih letaka izdali su dva-tri dana pred izbore; u jednu riječ njihova je deviza bila: sila.

I zbilja u četvrtak na podne pri otvoru izbora pred kazalištem bilo 60 žandara, 30 redara, 6 političkih k. mesara i jedno 40-50 popova, dok u kazalištu vodio izbore poglavar Madirazza i glavom kandidat Mihaljević, kao i prvog dana. Pred kazalištem nije se nitko smio zaustaviti jer bi žandari odmah tjerali, dok je popovima bilo dozvoljeno da halabuče do mile volje.

Kroz sve vrijeme izbora postupanje žandara bilo je dosta lijepo i pri tojnoj, dok je ono redara bilo ispod svake kritike. Znali su ti Mihaljevićevi panduri hvatati za prsi naše birače psujući im Boga i gospu otčevu i materinu. Naravno je, da bi to gadno postupanje bilo izazvalo nereda, da nije bilo naših uplivnijih, koji su ljude znali umiriti.

Sva ova nasilja, dostojna Vicka Mihaljevića i njemu sličnih, tako su ogorčila naše pristaše, da su se na poziv svojeg kandidata D.ra Smolake jednodušno ustegli glasovanjima, zadovoljni i puni ponosa, da su odnijeli onako sjajnu pobjedu pri izboru prvog dana, usprkos s. im nepravdama i nasilju.

Izbor je dovršen u četvrtak u 6 sati na večer sa 378 glasova; dakle, uza svu onu živu agitaciju i nasilja dobio je Mihaljević još 35 glasova. Da je izbor svršen nije se nitko ni osjetio, jer premda su izgubili sve ono što ljude čini ljudima, ipak se nijesu usudili da niti najmanjom manifestacijom proslave onu dičnu „pobjedu“. Što više kad ni grbavac Augustin nije našao shodnim, da ni uz sami jedan poklik „Živio“ navijesti sjajnu pobjedu svog desnog prijatelja Vice.

Značajno je pak to, da se je Mihaljević dva-tri dana pred izbore izrazio svojima, da kad slučajno nebi odmah prvog dana izbora dobio apsolutnu većinu glasova, da bi se onog časa kandidature odrekao. Ali se naš Vice poslije predomislio i hotio na svaki način da si osvjetla lice. Iza onakove blamaže valjalo se rehabilitirati, jer njemu kao predsjedniku hrvatske stranke, načelniku Spljeta, itd. itd. itd. zaista onakov uspjeh nemože da služi na duku, kao što mu uspjeh i pri užem izboru nemože služiti nego na sramotu.

Ovo Vam je živa i istinita slika; bilo je još mnogo toga, ali to će donijeti „Sloboda“ i „Pučka Sloboda“ koje izlaze večeras. Uz pozdrav.

*

Iz Skradina.

Vrijeme je bilo najboljim svjedokom, te je dokazalo, da se zbilja skradinski učitelj i veliki patriot Kristić borio za načelo — za jasle, koje su mu rentirale od Januara 1907. do Marča 1908. oko K 1400, da drugo ne spominjemo. Drugi dakle agitirali i vijećnike zavodili i zasljepivali, da im se korito ne ispuze iz ruke, a Kristić je uređivao tobože općinski Arhiv, potpisivao namirnice, pak ono zar za svoju spekulaciju, a u znak harnosti onom, čijim se negdašnjim auktoritetom toga mjesta dokopao, izčrčkao u „Hr. Riječi“ o nekim kao sumljivim namirnicama za vrijeme srpske uprave, na što mu se sa same dvije riječi zatvorilo usta. Time je htio zasljepiti, te istaći svoj marljivi i ozbiljni rad, onakav rad, kojemu je on vičan, koji se najbolje ogleda na njegovim učenicima, te ni najbolji, pošto šest razreda dovrše, nijesu u stanju, da polože ispit usposobljenja za kakovu srednju školu. Da li vrijedni učitelj to naziva

radom uspješnim?! Misli li on, da je njegova ličnost dovoljna prestavnica rada? Na to se on ni najmanje ne obazire, već svoje večernje posjete i dalje pravi svom prijесnom prijatelju Kragiću. Tu ti se kuje i burgija, kroje pl novi, kako će i opet Kristić u ime domovine i načela, da podnosi namirnice, služi se općinskim drvima i petroleumom, a Kragić iz svoje ambicije, da i dalje pliva „ko tikva povrh vode“ i sebi uobražava, da je on onaj, koji „fait la pluie et le beau temps“; zagrijavase, maštajući, da će onoga maknuti s mjesta, a dobiti drugog činovnika, koji će slijediti njegove napatke. Dakle samo pod njegovo okrilje, pa bio, da bio. U njemu će naći jaku podporu, a do potrebe i Kristić će ga ko svjedok u zvijezde okovati, a dotičnik će steći slavno ime.

K a n d ž i j a.

Uprava naše stranke poslala je ovaj telegram:

Preuzvišenom c. k. namjesniku.

Niku Nardelli

Zadar.

Po nalogu naše mjesne organizacije pošao je jutros gosp. Šimun Iljadica k gosp. poglavaru Rešetaru, da ga upozori na pogriješke, koje su se, mišljasmu, nehotice potkrale pri riješavanju utoka naše stranke. Kao dokaz nosio je sobom dotične utoke, gdje proističe jasno protuslovlje razloga i riješenja. Gospodin poglavar, mjesto saslušati gosp. Iljadicu, navalio je na njega nedoličnim načinom, oštrim glasom, kako ne bi dolikovalo ni na slugu.

Radi ovog uvrijedljivog ponašanja po g. Šimuna Iljadicu i po našu stranku, tražimo od Vaše Prezvišenosti zadovoljstinu, a glede protuslovnog riješenja utoga, tražimo da isti prije gradskih izbora budu ispitani od naročitog namjesništvenog izaslanika, a pokaže li se neosnovanost naših tvrdnja, spremni smo mi nositi troškove toga izaslanika.

Za mjesnu organizaciju h. p. n. stranke

predsjednik:

D.r V. Iljadica,

za tajnika:
Ante Karagjole,

blagajnik.

Niko Marinković.

RAZNE VIJESTI

Uprava mjesne organizacije naše h. p. n. stranke odlučila je odsle svake nedjelje od 11 do podne držati predavanja, poučna za naše pristaše.

Prve nedjelje, koja dodje predavače Dr. Makale. Na ovo svraćamo pozornost naših ljudi, svjetujući ih da dolaze i mlađi i stariji, jer će se moći okoristiti dobrim i zdravim uaukom.

U gradskim izborima naša je stranka dobila 142 glasa, a fureštovskopopovska 371.

S ta naša 142 glasa mi smo zadovoljni, jer su ta 142 glasa svjesna, slobodna i poštena i od uvjerenja; nijesu bila ni kupljena, ni goščena; nijesa bila zastrašivana, ni varana obećanjima; nijesu bila protuzakonito uvrštena, nego tek na veliku muku; nijesu bila silom vodjena, nije im bilo prijetnjom priječeno, nego glasovaše kao ljudi od obraza, od srca, od poštenja i osvje-počenja.

Mogu li to reći naši koritaši? bojimo se. Mogu li se dičiti onom gomilom zavezanih očiju, začepljenih usta, što novcem, što giricam, što rakijom, što obećanjem, što zastrašivanjem itd., itd.

Ko kupuje pazari i traži korist u pazarenju. Mi ne kupujemo niti hoćemo da pazarimo narodnim poštenjem i obrazom. Svijet pošten pazari samo blagom i ovcama, kozama, konjima, u opće živinama. Birače treba cijeniti za ljude, ne za živine, za blago.

O poštenom postupanju c. k. vlade govorićemo na drugom mjestu.

Naša „Pučka Štedionica imala je u prošlu nedjelju skupštinu, na kojoj se među ostalim jednoglasno odlučilo, da štedionica stupi u zadružni savez u Splitu.

Nečovječnost i okorišćivanje. Pišu nam iz grada, da je prije nekoliko dana Dr. Krstelj protjerao iz svoje advokatske kancelarije pisara Miletu, što ovaj nije htio ropске duše podnositi njegove neumjesne napadaje.

Poslije takog nečovječnog čina, Dr. Krstelj kao načelnik uzeo pisara sa općine da mu radi u kancelariji a općinski posli neka zaostanu, samo da kancelarija radi. To znači okorišćiti se položajem. To je okorišćivanje još sramotnije, ako stoji, da opć. pisar radi u Krstelja, a prima plaću od općine.

Kažu nam, da je i drugi jedan opć. pisar jedan dan pomagao raditi u kancelariji, da ne prodju rokovi.

Donosimo ovo, a čini nam se nemoguće i nadamo se da će ispravak pobiti bar ovu zadnju sramotu.

Nevidjeno slavije proslavilo je pohjedu c. k. pravaša; — tako kaže „Fra Hrvatska“ i nije se u laži udavila, kao ni druga njena crna svojta. Bumbula je bumbom, da je bilo tri hiljade duša. Bum!

Manja bi bumba bila, kad bi ko rekao, da je za onom impozantnom povorkom od 200 gologuza cijeli varoš zviždao i natkrilio zviždanjem i njihovu viku i glazbu.

I ovo je bumba, al manja neg njihova.

Kakova je sorta ljudi išla za povorkom dokazaće najbolje ovo: Za glazbom iz grada išlo je 5—6 gospojica, među njima jedna talijanka i kćeri g P. G. i neke druge. Iz njihove sredine jedna je podviknula: Živio I. magarac. Njzino slavno i ljudsko ime ovjekovječit ćemo na svoje vrijeme; međjutim čestitamo roditeljima na krasnom uspjelom djetetu.

Rekosmo li pravo, kad rekosmo, da je to bila popovorka gologuza?! Evo vam opet dokaza. Sa sokolskog slara c. k. zastupnik Drinković tako je grdio i psovao građane i pučku stranku, da se činilo da je lud il pijan. Upravo je tuda prolazio jedan građanin, pa kad je čuo, kako jedno nadrto furešće psuje javno šibenčane, zgadilo ga je tako da je morao na „govornika“ Matu hraknuti. I neke ženske varošanke, koje su tu slušale, odbile su te gnjusne psovke Dru Mati u lice.

Mnogi su se zastidili pa otišli, al c. k. zastupnik Mate nije se ni mrve zastidio, neg je dalje psovao i grdio ko u toverni.

Mi smo građani Dru Mati Drinkoviću harni i kličemo živio njemu i svima fureštima, koji psuju građane Šibenčane. Tako će dr. Mate brzo zaslužiti ime Dripković mjesto Drinković. U saboru bi to nekako izgledalo: Dr. Mate Dripković ima sada da dripka.

† **Ovih dana umro** je g. Stipe Ugrina namještenik kod ovdašnjeg lučkog ureda. Bio dobar i pošten čovjek i mio svakome, ko ga je poznavao. Osoba malog stališa, ali velikog čovjštva. Ljubio je našu stranku kao svaki napredan čovjek. Bio je pravi i tvrdi kremenjak. Lađa mu bila ova hrvatska zemlja. Vječni mu mir.

Presv. Isusu Nazaraninu ukrali rokete? Tuže nam se braća, da su oni, a napose Andrija Krunic i Ive Polić bili skupili po mjestu novaca, da načine umjetne

vatre na čast Isusa Nazaranina. Oni zbilja kupiše rokete i drugo kod Naste Lukšića i staviše ih u bratsku kuću, da ih u slučaju lijepog vremena upale na čast našeg propetog Isusa Nazaranina. Nego, što se dogodilo?! Dobjoše na dan izbora Joso Batinica, naš parok i Našte, pa odnijeli rokete i dali ih bez ičije dozvole općinskim koritašima a oni, kao pravi furtimaši odnijese ih na Vidakušu i zapališe ih na čast (ne sina božjega) već sina Lorenza Dulibicha. Je' l to?!

Tako je naš parok pokazao, da je veća čast Dra Dulibića neg čast Isusova, da je stariji Dr. Dulibić neg propeti spasitelj svijeta Isus Nazarećanin.

Sad, ako Bog-otac velikog Nazarećaninaz bog toga teškog poniženja kazni i naš grad, ko će biti kriv paročje i ti jadni Joso Batinico?!

Eh, propeti Isuse Nazaranine ne sapni ih, već im budi dobar i prosti im! Prosti njima i fureštima, koji im pamet smetoše, koji ih zaludiše.

Zabava u „Kolu“. Naš diletantski klub priredjuje u prvu nedjelju zabavu. Biće lijepa predstava i pjevanje. Ovim počinju zimske nedjeljne zabave kao obično, na što upozoravamo naše članove.

Gg. priredjivačima neka je svaka hvala za njihov trud i brigu. Napred mladosti!

S. D. Sirovica i škola. Primamo iz grada ovo: Otkad je opć. tajnik Sirovica za-io na učiteljsko mjesto u gradj. školi, ne radi ništa. Djeca nam se tuže, da on samo piše, da je pun karata i foja i da, mjesto držati školu, on mrči, a djeca prave bulikan. Samo kadka l digne glavu i vikne: mučite! — a djeca ne će da muče, već sve jedan drugome šapće: eno fra ludrovice, eno fra pučke sramote. Kad svrši ura, onda se djeca među se potuku, pa kremenjaci u većini nalupaju one druge, a dok se šaketaju, sve jedan drugom dovikuje: „ovo su ti izbori“, „ovo ti je većina glasova,“! A to je grijehota da u djecu ulazi mrznja.

Ovo sigurno nije na korist škole ni nauka, pak za to pitamo nadležne, što kane učiniti, da se škola vrši? (Nek dadu Sirovici još jednu — petu — kvjetancu Ur.) Kriviti djecu bilo bi ludo.

Nekoliko otaca.

G. K. divona. Tuže nam se neki iz grada na slabo postupanje jednog činovnika u mjesnoj divoni. Tako skoro naš građanin g. Š. imao neprilika. Ljudi moraju čekati, a ko ima posla, nije mu do čekanja. Ljudi kad dolaze u divonu ne dolaze za zabavu, neg za posao. U ostalom opažamo, da je u našoj divoni malo i činovnika, kao kad ona radi više nego bi i još dva činovnika mogla odoliti i zadovoljiti stranke.

Inače sve osoblje c. k. divane, osim jednoga, il dva zaslužuje osobitu pohvalu za svoj mar i susretljivost, a najskoli njezin starješina g. Grisogono, koji će u našem mjestu ostaviti najljepše ime za svoje rijetko i primjerno postupanje. On je pravo utjelovljenje zdravo; onog principa, da je činovnik radi naroda i za narod, a ne narod radi činovnika.

Mi mu, kad smo baš pri ovome, odajemo u ime svoje i svega građanstva potpunu hvalu i priznanje.

Vozni red razni paroplovitbenih društava nije nikad bio sramotniji za naš grad, kao ovaj, koji je sal u krijepesti. Skoro bi čovek rekao, da je Šibenik osudjen biti bez pošte i bez veza sa ostalim svijetom. A Šibenik nije nikakovo selašće ili grad mrtvih ljudi. Šibenik je grad posla. —

Za primjer navodimo sad ovo: Sa Rijeke, a više manje iz Trsta, dolazi pošta u Šibenik samo triputa na sedmicu, dočim je prošte godine dolazila svaki dan. Tako

n. pr. iz Zagreba, iz Hrvatske i Slavonije, iz Budimpešte dolazi samo u *ponedjeljak*, pak tekar u *četvrtak*, pak u *subotu*.

Tako večernja pošta od ponedjeljka, jutrnja i večernja od utorka, jutarnja od srijede dolazi u Šibenik u *četvrtak*. Večernja pošta od srijede, jutarnja i večernja od četvrtka i jutarnja od petka dolazi tekar u *subotu*; a večernja od petka, jutarnja i večernja od subote, jutarnja od nedjelje dolazi tekar u *ponedjeljak*.

Savjesno vršenje zakona i svoje dužnosti. Mi smo u broju 82. ovog lista prije izbora bili donijeli radi našeg c. k. poglavara Rešetara u njemačkom jeziku § 25. izbornog reda za Dalmaciju, koji § kaže izričito, da c. k. poglavar mora na listine postaviti svoj potpis uz potvrdu da su iste dobro i pravo il u redu učinjene. Njemački tekst glasi: „*Die Liste der Wähler etc... und von dem Vorstände der politischen Behörde, welcher die Stadt untersteht, unter Bestätigung der Richtigkeit mitzufertigen*“.

Izborne listine imale su samo 863 poreznika. Naša stranka morala je učiniti 593 utoka proti njima. Gosp. poglavar našao se prinudjenim, da *uvaži naših preko 260 utoka*; od tih preko 200 protivnih birača brisati, a 51 našeg upisati.

Ovaj čas se ne obziremo na to, da je gošp. poglavar morao uvažiti još toliko i više naših utoka, pa brisati iz imenice još kakovih 90 pravaških birača, a upisati naših preko 200. Na to se, velimo, neobaziremo, sad konstatujemo samo fakt, da je c. k. poglavar uvažio naših utoka **preko 260**. Toliki broj utoka ko sravnisa 863, što imahu listine, moraće ostati začudjen i iznenadjen, pak se i nehote upitati: Ma, je li moguće da jedan c. k. činovnik, jedan poglavica političkog ureda toliko zaboravlja sebe, svoju uredovnu dužnost, toliko malo poštovanja ima pred sobom samim i pred samim zakonom, da potpisuje listine i dava „*Bestätigung der Richtigkeit*“ listinama iz kojih mora on sam kašnje da briše 200 imena protuzakonito upisanih i da upisuje drugih preko 50 protuzakonito neuvrštenih.

Kad bi pak naši utoci bili po pravici riješeni, onda bi to pitanje čudno glasilo: kako se mogu potpisati svojim imenom i potvrditi kao dobre *listine*, koje kašnje *taj isti potpisnik* mora uništiti u objemu većem od *dvije trećine* upisanih imena?!

Kogod bi rekao, da je to sramotno a mi velimo da je to *žaloso*. Ovako se ne vrši ni zakon ni dužnost.

protuslovnim utocima govorićemo drugi put. Ovoga puta nismo mogli dati svu ilustraciju furtimaškoga postupanju g. poglavara, koji je (doista) radio po befehlju iz Zadra, ali ipak i sa mrvu svoje dušice.

Drugi ćemo put govoriti i o lukavom izbacivanju iz prvih dviju trećina. A moguće da drugi il treći put otvorimo i raboš i pikantne notice... il ih ostavimo za Božić, da nam bude veseliji. O Božiću je i onako potrebit kren.

Koalicija talijansko-pravaška i c. k. vlada. Osim drugih koalicija, sramota, lopovština i izbornih lupeština imamo i novu još ne vidjenu sramotu u Dalmaciji, novo i pravo izdajstvo narodne svete stvari, a to je *koalicija između talijana i pravaša i Don Jure Bjankina pod imperativnim nalogom c. k. vlade u Zadru*.

Na ovo najnovije izdajstvo naroda i hrvatstva ove zemlje osvrnućemo se u narednom broju našeg lista. Tad će narod vidjeti u pravoj slici sve kukavne svoje prvake i razvikane rodoljube. Sram ih bilo, izdajice!

„**Hrv. Riječ**“ od 28. pr. mj. nabacuje se na Dra Iljadicu i Dra Makalu nedostojnim insinucijama i gnjusnim rječetinama, kakve ne dolikuju ljudima akademski obrazovanim. Ako list potpisuje čeljade „zanemarenog odgoja“, za njegovo pisanje odgovaraju pred svijetom ipak Krstelji, Drinkovići, Gazari, Pulišići i Rešetari i ostali članovi nove koalicije.

Pučka štedionica do prošle nedjelje imala je u ova sama tri mjeseca svog poslovanja do 82.000 kruna prometa novčanog. To je za jednu štedionicu, koja je tekar u početku, pojava preko lijepa.

Što nas pak tješi, to je veliko zanimanje svijeta za našu pučku štedionicu, a osobito je utješna pojava to, što naš svijet sve to više shvaća važnost štednje, te suvišni novac, što mu privremeno pretiče, ulaže u štedionicu pomoću štedioničkih knjižica. Tako vidimo da nije ostala bez uspjeha naša preporuka po onoj narodnoj mudroj izreci: u radiše svega biše, a u štedišu i još više.

Štedimo i ne trošimo u ludo, jer se spremaju loše godine.

† **Silvije Strahimir Kranjčević.** Ovog najvećeg i najobljubljenijeg narodnog nam pjesnika, ovih dana nemila smrt ugrabi narodu. Odavno je bio boležljiv, a ovih dana u Sarajevu preseš se u vječnost. Bio je pjesnik srca, poleta i čiste ljubavi, uzvišen nad one mnoge današnje stihotvorce, koji pjevaju, ne po nadahnuću već za gotov groš.

Slava Kranjčeviću! Vječna mu pamjat u narodu!

† **Antun Defilipis.** Na 19. ov. mj. preminuo je u Spljetu, iza kratke bolesti, umirovljeni opć. tajnik Antun Defilipi. Više je vremena bio u svojstvu opć. tajnika u istri i Dalmaciji, a nazad malo vremena otišao u mirovinu te se nastanio u Spljetu, gdje je u mlade dane svršio gimnaziju. Laka mu bila crna zemlja.

Javna zahvala. Svoj gospodi a napose g. Marinu Selestrinu, lučkom upravitelju, gg. pilotima, Don V. Karadjoli, c. k. sudištu, c. k. divoni, pošti, oružništvu i ostalim prijateljima i znancima, koji se sjetiše milog pokojnika Stipe Ugrine na bilo koji način te ga otpratiše na vječni počinak, nek im bude od srca harnost i hvala. Šibenik, dne 30. 10. 1908.

Marija ud. Ugrina za se i rodbinu.

Milodari „Kola“. Doprinijeli su na korist Hrvat. muz. društva „Kolo“ u Šibeniku, da počaste uspomenu pok. Šime Kužine; gosp. Paško Rora 2 K. — Da počaste uspomenu pok. Lucije Foretić, Perković Mirno; gosp. Frane Sunara 2 K. — Da počaste uspomenu pok. Stipe Ugrine; Gg. Frane Sunara 2 K, Niko Marinković 2 K, Pio Terzanović 2 K.

Najsrdačnije zahvaljuje

Uprava „Kola“.

Javljam svima da se bavim
odgajanjem svinja engleske pasmine,
koja mi izvrsno uspijeva i da se u svako doba
kod mene može dobiti dobre odojčadi iste pasmine uz cijene veoma povoljne.

MIHOVIL LETICA (LETIZA)

Drniš.